

کلیک استناد محیط است همه عالم را
 نقطه نیست که بیرون و دوازده کارش
 عاشق خسته نیا سود شب از درد و فراق
 تا سحر بود زوال دیده و ریا با ریش
 شعر محوی به مثل قند مکرر گردد
 گریب یار به الطاف کند تکرارش

(۱۸۷)

اگر چه بود گوارا ترا از شکر نمش
 نیافت بهره مگر کس ز تنگی و دشمن
 چه بیج پاک ز افکنند کاکش بجهال
 چه فتنه پاک ز اینکجاست چشم پر فتنش
 رنگ شمع که تابد ز پرده فانوس
 و مد ز پیرین اولطافت بدش
 حلاوت سخنش گر گزر کند بخیال
 لب خیال ز ندبوسه بر لب و دشمن
 فاده اند زبان بسته و کشاده نظر
 هزار لبیل گویا بگوشه همش
 من حکایت کهسار و کوهن چه کنی
 کسینه ام همه کوه است درد کوهش
 بغیر بندگراں دست گردن بنگرشت
 چراغ را چه تامل بود بسوختنش
 بسوز سینه چو پروانه میزند بچراغ
 عرض ز پاکئی دامن یوسف است چو سو
 چو کرم پیله که بر خویش می تند گفتنش
 بلاک حاسد بدخوست خود شعارد

کجاست محوی آشفته سر خدا دادند

گزشت عمر که آواره گشت از وطنش

(۱۸۸)

از سر زمین عشق پیرانست میان میباش
 در سر و پیرانست پیرانست میان میباش

مارا ہزار بار بہ کسب آرزو وہ
 مقصود از جنانت بہار جمال دوست
 رہ میرد بدشت جنوں کاروان عشق
 تمنائے امتیاز نبی عام راست عشق
 از گرم دسر و اہل جہاں یا بیچ سر
 گہ میکشد ز خاک گہے میرد بجاک
 "اول بلا مرغ بلند آشیان سہ"
 یک در بگیری و مرد صفت محکمش گیسہ
 نان جوئی باب حبیبی تر کن و بخور
 حرف سبک فراخ ز نامرواں بود
 از پنچہ نیست زور تر از استمی مکن
 استادگی محمود و رو نیست ارتفاع
 فرصت کم است ہر چہ کنی در بہار کن
 خواہی اگر گنند ز بند نفس رہا
 ہر ذرہ میرد ہوائے لقسائی تو
 بزم ادب کہ شاہ بود جلوہ گرداں

اکنوں پیاد در پے این امتحان مباحث
 روش بہین بایل سیر جہاں مباحث
 اسے عقل خیرہ رہن این کاروان مباحث
 جنوں نگشتہ داخل این دو ماں مباحث
 یا از جہاں کنارہ کش و در جہاں مباحث
 غافل ز عشوہ بازی این خاکداں مباحث
 در برق و باد مرغ بلند آشیان مباحث
 گشتہ چوں گدا بد را این آں مباحث
 بر خوان سفلہ کا سیدہ مہاں مباحث
 حرف سبک گو و ب مردم گراں مباحث
 در دست نیست جام تراجم نشاں مباحث
 آرزوہ از روانی عمہ رواں مباحث
 در انتظار آمد فضل خمسہ اں مباحث
 اسے عند لب حرف مزین نغمہ خواں مباحث
 اسے آفتاب حسن نیا نیست ہماں مباحث
 و حسب جوئے بختہ رسوق درواں مباحث

محوی کہ شد ایسر کند دلائے تو
 رحمت بحال او کن و نا مہرباں مباحث

صائب چه خارغ است ز بے برگی خزاں
 آئی اگر دمے بدل جانثار خویش
 راضی شدم بد رو فراق ت ز سادگی
 عهد قدیم وصل ز سر تازہ نمی شود
 حاصل نشد کہ یک دم آزادگی کشد
 بجز بنگ باش در نہ چو طاوس بہت بگ
 قسے میان عہد بہار و خزاں نکرد
 بہت گرومے بہ آئینہ دل کہ می شود
 بہت طلب ملک ستا ناں بے سپاہ
 بلا دست جملہ پراست از جمال دوست
 تا بہت ایم چشم بال تو انگراں

مخیکہ در نفس گزر اند بہسار خویش
 بنا بہت بہار دل داغدار خویش
 تا از مودہ طاقت صبر و قرار خویش
 چوں یاد میکنم ز فراموشی گلار خویش
 شرمندہ ام ز زندگی ستار خویش
 اغمی بہ ام درد ز نقش و نگار خویش
 آنکس کہ داشت بگ خزاں بہ بہار خویش
 آہی نہ بر تو حال خدر کے یار خویش
 تا بہر خویش باشی وہم شہر یار خویش
 منگر چشم کم بہین و یار خویش
 افتادہ ہم از نظر اعتبار خویش

مجوی نہ داشت دست بہت کشاد را ز

خود دوست بود پرده رو پرده ار خویش

(۱۴۰)

ترا کہ گفت کہ در بند کفر و ایماں باش
 ز حکم و دست ترا چارہ نیست جز تسلیم
 بعشق دانش پیری کمال نامہ نیست
 اگر تو خود نتوانی شدن سدا پادرو
 بدوست عہد و فایستہ ز قول بلی

گزر ز ہر دو ایرضائے جاناں باش
 بہ کفر گریہ پندت ترا سلماں باش
 بساں طفل دریں بگزار ناداں باش
 بپائے درد دل درد مند درماں باش
 پیچ سر ز بلا پاسے بند پیاں باش

بروں ز خاطر ویران خود مرو پئے خضر
 مدہ ز دست پئے مال ز شرافت نفس
 بشکل خویش خدا آفرید انسانا
 ہوائے نام و نشانت گرترا بجہاں
 بیک نگاہ کاینکہ دو جہاں بخشند
 گدائے رگزار ہمال کر یاں باش

پہ بزم شاد سخن سنج و نکتہ داں محوی
 بسان لیل شوریدہ سر غزلخواں باش

(۱۹۱)

اے بانجہ از حالت ما بخیر باش
 گر طالبی براہ محبت جسریہ رو
 بہر جراتی کہ رسد از سان و دست
 در خذر و اسن تر و طبع نشا مامو
 پوشیدہ از نظارہ اہل نظر باش
 در فکر زاد و بدرقہ و راہیر باش
 در جستجوئے داورس چارہ گر باش
 بے خاطر شکستہ و بے چشم تر باش
 چوں بندگان حوص ہوا در بدر باش
 یعنی کہ منحصر بدعائے کس باش

ہدم برو بدر رسد کس خرد بگیہ
 در انتظار محوی آشفتم کس باش

(۱۹۲)

اے بخیر و ک گفت ترا بادہ نوش باش
 چوں یکدہ مدام بچوشم خروش باش

وادی اگر بدل ہو س باوہ ظہور
 خاک تراباب مروت سرشتہ اند
 رو پیش ما حکایت عیب کساں کن
 بر ہر صدائے دہر بہ ہر رنگ آسماں
 روز جزا حساب وہ قطر قطری
 ہنگام احتیاج چو یاراں میکہ
 بیش بدوستان صراحی صفت نخب
 ہر روز در ترقی علم و عمل بگوش
 شور و خروش رسم ورہ نارسد گانت
 بزم جہاں بعبودہ زیر وزیر کن

نائب ز ہمیشی صفت میفروش باش
 در کار خیر چوں خشم باوہ بگوش باش
 بر عیبہا چو پر مغال پودہ پوش باش
 چوں زادگان منہم تن چشم گوش باش
 چوں میکشاں ز شیفۃ ناو و نوش باش
 باد و ستاں خورش تو ہم دست پوش باش
 در بزم خیر چوں لب ساغر خموش باش
 امروز چوں شراب کہن بہ زدوش باش
 چوں بادہ رسیدہ ما بے خروش باش
 چوں درودتے نشیں لکوں اس کوش باش

ایں پند عاقلانہ ز محوی بگوش گیر
 در ایں جہاں بگوش نصیحت نیوش باش

ل

(۱۹۳)

”سہر چشم بر خاک پائے رسول“

شگفتہ است دل در فغانے رسول
 نسیم بدینہ سبحاں میب
 کہ دم میسز نم در ہوائے رسول
 شمیم دم جانفزا کے رسول

بگوشش حریفان صدائے رسول
 بہ نائے رسالت تو اے رسول
 دل اہل عرفاں صلائے رسول
 دل گرم و شیریں ادائے رسول
 نہ بجز اشت فکر سائے رسول
 کہ بہتر نہ یابی ز سائے رسول
 چکماں نگینہ نند جائے رسول
 بوداں مقام ابتدائے رسول
 زہر گوشہ پیدائے رسول
 صبا می رود بر جہائے رسول
 کہ ہر جاست نقشے ز پائے رسول
 سر و چشم بر خاک پائے رسول
 ز چوب ستون متکائے رسول
 دو اہا ز دار الشفائے رسول
 ز فیضان مشکل کشائے رسول
 براہ خدا و برائے رسول
 جہاٹ صبر آزمائے رسول
 نشد و بگرے ہمنوائے رسول
 عمر برگ و بار دعائے رسول

ہنوز از صفایا بر ملا میرسد
 بہستاں نوید طرب میدہد
 سوے خواں مجد و علا می کشد
 چہ اقلیم دلہا مسخر نکرد
 بدین مستیں ناکشادہ گرہ
 جو حکمت اہل یونان و روم
 رسالت ز حکمت فراتر بود
 ہر اینجا کہ حکمت باخرسد
 یاد دیند کہ بہیستی عیال
 بصر انور داں پر آرزو
 ندانم دریں جا کجا پانہم
 بجائے قدم از ادب می ہنم
 بنال اے دل خستہ و کم مباحش
 در اینجا بہ بسیار غم منیہ ہند
 در اینجا ہر عقدہ حل می شود
 نہ مرد مردان کہ جاں آدہ اند
 عبوران یکدل کہ سر کردہ اند
 پو صدیق اکبر بہ تصدیق دیں
 علی نو ہن سال نکلستان علم

در نعمت زد و تشریف رسول
 رضائے خدا و رضائے رسول
 دل و جان امت فدائے رسول

نعمتی بو و عثمانی از آن کو ک یافت
 دلائلے پیسہ دلائے خداست
 براست خدا بود از جان و دل

نظامت بنا کرد و محوی سرود

بدین جام مدح و ثنائے رسول

۲

(۱۹۴)

گزشت عمر کہ لیل و نهار میگرم
 در این بہار چو ابر بہار میگرم
 چہ جائے طعنہ اگر بقیہ را میگرم
 ستم کہ باز ہاں زار زار میگرم
 بہ آہ و نال چو در کوہ سار میگرم
 کہ صبح و شام بدرد دیار میگرم
 چو برق نمی تپسم و ابرو وار میگرم
 چو طفل گم شدہ رگزار میگرم
 بجائے اشک ویشا ہوار میگرم
 اہل رسید و بر انجام کار میگرم

بیاد کاکل و رخسار یار میگرم
 رسید فصل گل و گلزار ما ز سید
 ستم کشیدہ ہجرم قرار در دل نیست
 جہاں بگریہ من قاہ قاہ میخندند
 صدائے ہنہساں میرسد ز عالم غیب
 صبا ز من برسایں خبر بہ اہل دیار
 و میگد یاد کنم بزم انس پیر منعاں
 مرا گزاشت بہ تنہا و کار و اہل بگزشت
 محرم است و پے نذر شاہ کرب و بلا
 بگریہ کردہ ہم آغاز زندگی محوی

از نور شمع ماضی جانانہ خوشتسیم
 از داغ دل سخن سستی شرفیاد
 صد کار و ال بمنزل مقصد رسیداند
 سوزند چو مرد زمان رو یار ہند
 خواب آورد و فسانہ گرما سوز دل
 صدرہ دریں جہاں خیال رضائے دست
 از ما سخن حکایت دیوانگی جو
 ہمان بھراش نمرود ویر فروخت
 ہاشیم تانہ بر محک یار زرد و
 بے شعلہ و شرارہ چو پروانہ خوشتسیم
 یعنی ز شمع خانہ خود خانہ خوشتسیم
 از یک چراغ ماکہ بویرانہ خوشتسیم
 از با عجب مدار کہ مردانہ خوشتسیم
 در چشم خلق خواب با فسانہ خوشتسیم
 بر ہم زدیم کبہ و تخبانہ خوشتسیم
 ویراست قدر دل فرزانہ خوشتسیم
 ایما ز دوست رفت خیلانہ خوشتسیم
 در بوٹہ یگانہ و بیگانہ خوشتسیم

محوی غریب مرد و باہ شہد ریشال
 بر خاک او چراغ غریبانہ خوشتسیم

زباں از دوست بیجا شو کہ پروا از است میدم
 جواب صد نیاز عشق یک نماز است میدم
 باین وعدہ خلافی میکنم ہر وعدہ اش باور
 ہمیں اعجازاں لعل سخن ساز است میدم
 بھیرائے محبت میدم سر طایر دل را
 دلے این مشت پرور چو بازا است میدم

بچو ششم میرسد ہر دم صدائے تازہ از گردوں
 من از بے دانشی بشتیدہ آواز است میدانم
 نیدانم چراست کشم در باں و حاجب را
 بروے ہر کس و ناکس رت باز است میدانم
 ز جام عشق مینوشم چه انجام است می فرسوم
 بساں بادہ میجو ششم چه آغاز است میدانم
 ز باں ہر چند میدار و تہاں راز محبت را
 ولے رخ و رپے آفتائے این از است میدانم
 دم صد بار جاں بروعدہ دیدار او محوی
 ولے این حرف از لعل سخن باز است میدانم

(۱۹۷)

تا ما وفا پرستان از بزم تو جدائیم
 شورآب محبت مارا بہ شیر دادند
 از ما خبر چه پرسی از کار گاہ عالم
 آوردہ ایم آخر پائے طلب بدامان
 تو ہین ما غلامان حاشا رو انباشد
 دلسوز ہرگز شدہ جاں بخش ہر ادایت
 خضر خبہ طلعت بنارہ حقیقت
 احمد کلیم مارا آوردہ است اینجا
 سوزاں برنگ شمیم نالاں بساں نائیم
 یعنی ز عہد طفلی زیں مرد آشنائیم
 از خود خبر نداریم در عالمے کہ مائیم
 در گوشہ قناعت شاہ گدائیم
 ہم خواجہ ہست مارا ہم صاحب خطائیم
 مہتوں ہرگز شدہ ممنون ہر ادائیم
 عمرے گزشت مارا در فکر رہنمائیم
 چوں پر گاہ محوی در جذب کبریا ئیم

عشق فراز و فغان بود نمی دانستم
 دام در سبزہ نہاں بود نمی دانستم
 چشم باتیر و کماں بود نمی دانستم
 یار خود در پے آں بود نمی دانستم
 آں ہمہ دم و گماں بود نمی دانستم
 این چنین بارگراں بود نمی دانستم
 قسمتم نیز ہماں بود نمی دانستم

خسں شور و شر جباں بود نمی دانستم
 بر خط سبز نظر کردہ گرفتار شدم
 دل بصد حیدہ رہو دم ز کندز بفضس
 رفتم و شکوہ ز آزار رقیبیاں کردم
 ہستی خود و بھماں بود مرا این لقبیں
 پشت بہت ز گرانباری محنت خم شد
 خندہ برگریہ دل سوخکان می کردم

دی غزل خواند بہ آہنگ جوانان ہے
 محوی شیوا بیاں بود نمی دانستم

تاب فراق درد دل مضطر نہ یافتیم
 آسائش از جراحت خجرت نہ یافتیم
 فرصت گز بسجدہ آں در نہ یافتیم
 دل شاد ماں کز سخت مکن در نہ یافتیم

رفتم گریہ ہم در ہیر نہ یافتیم
 میخواست دل زین تو یک نہ خم و کشا
 رفتم مقبیرا پے سجدہ درت
 دارائی دیار شہادت بہا رسید

پہ خیرے اگر تہ چاور نہ یافتیم
 بخشندہ تر ز خواجہ خیر نہ یافتیم
 افتادہ تر ز فاتح خیر نہ یافتیم
 کشتی شکست رائل و لنگر نہ یافتیم

دیدیم آرزیدہ خدائے نصیریاں
 آزادہ تر ز صاحب تو ز ندیدہ ایم
 انگند باب خیر و این طرف ماجراست
 طوفان رسید موج بگردوں کشید سر

طالب بیا دینہ علم رسول را
 شاید کبت زلال لیش رخ تشنگی
 تزیں و در کے کشادہ و پر تر نہ یا قسم
 تکلیں ز جام شربت کوثر نہ یا قسم
 کو را از دور چرخ کدر نہ یا قسم

مجوی بروز حشر ز غوغائے دار و گیر

جائے پناہ جز بمپسرنہ یا قسم

(۲۰۰)

حدیث عشق کہ تفسیر حسن یار کنم
 ز منغ عشق چه حاصل مرا کہ من این کار
 از این دو کار ندانم کدام کار کنم
 ہزار ہا بار کنم صد ہزار بار کنم
 کہ جاں نثار برآں ناز نہیں سوار کنم
 دو بارہ صنت فرہاد آشکار کنم
 خزاں رسیدہ چه سامان نو بہار کنم
 اگر سخن ز دل نا امیدوار کنم
 بہ نوشداروئے نام تو خوشگوار کنم

ہزار بار بہ نسبت و ہزار بار شکست

وگر بہ تو بہ مجوی چه اعتبار کنم

(۲۰۱)

نگہ بے نطق قابل بود شب جاییکہ من بوم
 تنفس ساز محفل بود شب جاییکہ من بوم
 خروش از پیش دل بود شب جاییکہ من بوم
 سر و داز پر وہ دل بود شب جاییکہ من بوم
 عجب ستانہ محفل بود شب جاییکہ من بوم
 ز حسن خوشین بر مست ساقی رگراں زنداں

نصاب اغاۃ بود از عارض تا بال جانانہ
 نمود از جلوہ ہائے جانغز انظار و راقصت
 عروج ماہ کامل بود شب چایکے من بودم
 نظرا کا بر کل بود شب چایکے من بودم
 خود دعویٰ باطل بود شب چایکے من بودم

دل آفت محوی جزا میں دیگر نیک داند
 کہ لیلائے بھل بود شب چایکے من بودم

(۲۰۲)

خود عاشق خویش دیار خویشیم
 عشقت مگر از خودی بر آرد
 آجھو بہر دزدگار خویشیم
 از دیر در انتظار خویشیم
 پیری ہمہ حاصل جو نیست
 در عین خزاں بہار خویشیم
 ناصح تو چنان کنی نصیحت
 گویا کہ بہ اختیار خویشیم

محوی بدیار نکتہ سخن
 شرمندہ اعتبار خویشیم

(۲۰۳)

مرا بیار چہ حاجت کہ آشنائے خودم
 نہ در سرم بوسے نہ آرزوے بہار
 بکن خویش نظر میکنم فدائے خودم
 نہاد رخصت آوارگی بدشت جنوں
 دامن سرم خویش سرمست رہولے خودم
 گھمے ز عجز و نیساز خودم نماز طلب
 رہین منت پائے شکستہ پائے خودم
 مرا نیساز بہ پیراں خنائے تو نیست
 گھمے بسجدہ جبروت مکر بایں خودم
 کہ من مرید ضمیر خدا نسلے خودم
 بچا و در وجہ حاجت مرا بچارہ گستا

کہ من طبیب خود و درد خود دوائے خودم

چو میدہد ز حقیقت مرا خسرو محوی
 رہین منت طسج سخن مرا کے تو دم

(۲۰۴)

خلو حسن تو در کون و مکان می نیم
 پر نور جوئے تو در لالہ و گل می یام
 آمد و رفت نفس گردش خوں خستش دل
 می کشا بند بر دیم چو در علم یقین
 از دم تست گل افشاں چہ بہار چہ خزاں
 بدیدہ بندگی آوردہ ام دستخندہ عجز
 ہست را بے بسوئے دست گرفتہ حرا
 آنچہ نیست تہاں بن بعبیاں می بنیم
 تاب رخسار تو در آب و اں می بنیم
 از تو یک غلغلہ در عالم جاں می بنیم
 آن ہمہ را کہ یقین بود گناں می بنیم
 ہم بہار تو بہ ہنگام خستراں می بنیم
 ز انکہ این عشق وریں عہد گراں می بنیم
 آن ہمہ راہ پر از راہرواں می بنیم

رعب حسن است کہ در حضرت تو محوی را

با سہ فطوق و بیباں بستہ زباں می بنیم

(۲۰۵)

بری از کعبہ و راست ایمانے کہ من ارم
 بری از کعبہ و راست یزدانی کہ من ارم
 من از سپر لقیقت خواندہ ام وریں اوار کی
 بہا تسلیم الہی کردہ ام شاگردے فطرت
 جگر دلدادہ داغ است کہ ترا دہ سو دا
 دے از نماز گریبہ نقاب از چہرہ بردار
 سرا سرتق عشق است بر بانے کہ من ارم
 بہ جمال پروردہ عشق است ایمانے کہ من ارم
 سخن حرف محبت نیست قرانے کہ من ارم
 آؤب آموز لقمان است یونانے کہ من ارم
 زبان عشق می فہم زباں بانے کہ من ارم
 ز دامن جگر دچاک گریبانے کہ من ارم

بود در ملک من میں خج و بسنی خدائی
 دے یا خود تامل کن بہ عرفانے کہ من آرام
 کہ نہ ز لطف ہایت کردہ ام جانے کہ من آرام
 پر است از صد ہزاراں چاک مانے کہ من آرام
 اگر چاک است در دامن لیل پاکدامنی

بشم ہستم محوی چرا دامن ز ند صرصر
 ز عنوان خود پدیدار است پایا کہ من آرام

(۲۰۶)

من ہمہ عمر برای جادہ مستان رفتم
 آدم بخود وز خمدہ جیسواں رفتم
 ہجو آں غنچہ کہ آید سحر شام رود
 آدم جمع دریں باغ پریشاں رفتم
 لذت عشرت صبح و ظہر رفت زیاد
 بسکہ یک عمر رہ شام غریباں رفتم
 صحبت یکیش بڈگل چہ بلا بود کہ صبح
 شبنم آسا ز چمن بخود و گریاں رفتم
 دامن دل ز کفم بردنہ سجدہ کنشت
 من ازیں ہر دو گز بر زدہ دامان رفتم
 منم آں نکست پیراہن یوسف کہ ز مصر
 بہ ہوا خواہی یعقوب کنعاں رفتم
 چوں شنیدم بخناری و ندیدم بکنار
 سخت جیواں شدم در سر گریباں رفتم
 چوں دل غمزدہ را عالم ویراں نکشود
 رخت برستم و از منزل میراں رفتم

نیست فافل و لم از یاد عزیزاں محوی
 گرچہ دیر است کہ از یاد عزیزاں رفتم

(۲۰۷)

بیگانہ ام بحضرت او یا لیگانہ ام
 ہر آنچه ام فسادہ برآں آستانہ ام
 تاجہ بعد عاشقی و گہ بہ بندگی
 وابستہ و دش بہ ہزاراں بہانہ ام

باقدیاں سدرہ نشیں رہو اسے او
 بشیدہ ام اذال لب شیریں ترانہ
 باچار گنج عنصر و با پنج گنج ہوش
 ہر داغ را کہ دوست ہڈیوں کے
 خال رخس چودانہ و آب رخس چو آب
 بیداری و درازی شہائے انتظار
 اسے تمنفس رہتی ہو ہوم من پیرس

پر میرنم کہ طائر قدس آشیانہ ام
 آگندہ گوکش و بستہ زباں تانہ ام
 مفلس گو کہ صاحب چندین خانہ ام
 ہر تیرا کہ یار زند من نشانہ ام
 پروردہ قدیم ہمیں آب و دانہ ام
 از یادیر ولذت خواب شبانہ ام
 امروز خواب غفلت و فو افسانہ ام

نالم چہ سال ز وضع زمان مجویا چون
 خود واضح زمانہ و وضع زمانہ ام

(۲۴۸)

سخن ز شوخی آن شوخ دلر با چہ کنم
 بکشوریکہ دیاں غول عاشقاں بدست
 بہ محفلے کز چشمش دست موج شراب
 نگاہ در شتہ ام دل ز زلف دست راز
 پرست دل ز فغاں و گرفتہ است گلہ
 نیرسد چو بفریاد من کسے بہماں
 امیدارم جاں بخش دست بود نما
 دعائے ترک و قانیز مستجاب نشد
 چناں زوندگرہ ہا بر شتہ کارم

گلد ز حسن خدا و ادش از خدا چہ کنم
 شہید نازم و دعویے خوں بہا چہ کنم
 خیال زہد و تمنائے اتقا چہ کنم
 اگر طلب کندش چشم سرمد ما چہ کنم
 صدائی و ہدای نائے بے نوا چہ کنم
 بدرد سازم و فسریاد ناروا چہ کنم
 گزشتہ روز حد دوا دوا چہ کنم
 اجابت است حریف دعا دعا چہ کنم
 کہ جلد رشتہ گرہ گزشتہ است و اچہ کنم

دل شکستہ زانم کہ من ترا چہ کنم
گر باین قدم گشتہ و دوتا چہ کنم
فناست در خوردن خواهش بقا چہ کنم
بیان درد و حکایت ز ما چرا چہ کنم

نہ کس بیعاریہ گیرد ز من نہ کس بیہوا
گر قہم انیکہ نمودم سیاہ موی سفید
بقا بقائے خدایت باقی باقی است
شب است کو تہ و افسانہ فراق راز

چو دعائے دل محوی وصال طلب
جیانت پیش تو اظہار مدعا چہ کنم

(۲۰۹)

یک قطرہ آب خوردم و دریا گریستم
چندانکہ بر من ازل سلمی گریستم
پنہاں طول گشتم و پیدا گریستم
ہر جائے نالہ کردم و ہر جا گریستم
بر رو کشیدہ دامن صحر اگر گریستم
گاہے بیاد خندہ مینا گریستم
گر بر فراق دوست بنوغا گریستم
با ابرو دجلہ بار بدعوے گریستم
بر ہر حدیث بے سرو بے پا گریستم
یک عمر بر مصیبت دنیا گریستم

یار بچہ چشمیت محبت کس ازاں
بر حال خود نہ برد دل کشید اگر گریستم
بر کارواں رفتہ یاراں ہم نشین
ہر جہانے می نمودن شائے ز رفتگان
دیدم تہی چو دامن صحرا ازاں غزال
کہ در خیال ساتی مست شراب ناز
غمدیدہ فراقم و از من محب ہزار
از گریہ ام پیرس کہ من ماہ و سالہا
تا بود دل ز چاشنی درد آشنا
باید مرا کنوں پے عشقی گریستن

گریم بجز ریشی خود محویا کہ من
اعلیٰ کز ایشتم پے ادنیٰ گریستم

گناہ کردہ ام چشم آفرین ارم - نظیری
 نہ نوش نوش چو زنبور آجیں دارم
 دو عالم است کہ پوشیدہ اندر ارم
 نشان بندگی دوست بر جبین ارم
 کہ فرق بر خاک پائے بر زمین ارم
 زلفت نشہ کہ از جام اولیں دارم
 گماں بر ندک دریا در استیں ارم
 کہ نقد دل بخل دزد ذر کیں ارم
 نہ پاس ملت بیضا نہ درودین ارم
 نہ ملک صبر و قناعت نہ نجس ارم
 بکجہ میروم دبت در استیں ارم
 سر پرستش ہر روئے آتش ارم
 کہ دل زلفیتہ صورت آفرین ارم
 نہ فکر نکتہ زبردانے نکتہ پین ارم

بایں لوائے پریشاں چہ دم زخم جوی

کہ فکر صائب و طرز علی خریں ارم

صورت اہر منہم بر عقل یزدان نیستم

مرا بہ سادہ دلہائے من توای بخشید
 دلی ز مہر لبالب ہتی ز کمین ارم
 میں کبشم حقارت بہ تنگی دل من
 نشاں خواہگی من ہیں بس است کہ من
 من آں درخت بخت دم بگلشن تخلیق
 ہزار تلخی و ترشی کشیدم و بسکن
 بیار چشم نہامت چنانکہ اہل جہاں
 ز یک نفس ستمگار خویش می رسم
 ہتی است من و صمیم ز دولت ایقان
 کھفر نیافتہ ام بر عدوئے حرص ہوا
 نماز میکنم دول بکار و بار جہاں
 زلفت شیوہ گبری ز فطرتم کہ ہنوز
 نگاہ شیفتہ حسن صورت است چہ پاک
 توای شناخت ز شعرم کہ گاہ صحن

نیستم انساں اگر بر خلق انساں نیستم

ایں ہمدرد عثمانی و زیبائی من از کجاست
 آب و تاب و نئے او تا گشت خضر راہ من
 رہبر من شوق و بہت زاد من صبر و سکون
 بستہ زلف و رازم کشتہ چشم سیاہ
 شعلہ از ہر آہ میخیزد نیم برق تپان
 ظالم اشک نہامت را کہ آب رحمت است
 عالم امکان تا شاگاہ حسن سرمدیت
 ہر حدیث حسن باور میکنم از روئے دوست
 سو ختم داغ اطاعت بر جبین اعتقاد
 در بہار عشوہ خواری خریدن بندہ را
 درد جان افزائے تو پہلو بدر ماں میرند
 میکنم تا در میاں کفن ترا یاں امتیاز
 می ستایم رنگ و بو ہر جا کہ می منیم گلے
 می برم با خوش رزق خود ہر جہاں سرائے
 رندی و ستوری من بر تو لے جان روشن

چوں فدائے خود شدم گر عکس جانان نیستم
 چوں سخت در در ہوائے آہنجوان نیستم
 مشکر در راہ طلبے ساز و سامان نیستم
 کو ر باد آنکس کہ میگوید پریشان نیستم
 نالہ از ہر بند میر وید نیستان نیستم
 بے سبب آوارہ وادی حسیان نیستم
 چوں شوم گرم تا شا چشم عرفان نیستم
 چوں نہ باورد ارش منکر ز قرآن نیستم
 تا نہ پنداری کہ از خیل غلامان نیستم
 نرغ بالا کن کہ من این مایہ از زان نیستم
 درد قدرے بیش کن جوئے و زمان نیستم
 و حقیقت نکتہ داں کفن ترا یاں نیستم
 پاسے بند چار دیوار گلستان نیستم
 میزبانان نیک می اندھماں نیستم
 کے تو انم گفت باتو این نیم و آن نیستم

راہ و رسم عاشقی محوی چہ آموزی مرا
 استاد این فتم طفل و بستان نیستم

(۲۱۲)

ایکہ بدم دیدہ بر در او گدائیم
 باش و سیکہ میرسد تو بہت پا و شاہیم

قید حیات بند غم می شکنند و می برند
دست نشان پابکوب آنکه بزم کن فلک
ملک جہاں گرفته ام از مدد ضروری
آنکہ گرفت بے سپاہ عرصہ کائنات
داد و خطا مال قدر از ہمہ پریش گمن
کے برہ خطار و م کے شوخم از دوت جدا
از در عجز و بندگی تا بعد خدا ایم
نغمہ ساز سردم ز مزمنہ آہیم
گرفت خود بچار سو کوس جہاں پناہیم
بستہ ایں حصار غم از پے آں سپاہیم
گشت نوشتہ قصا حضرتے گناہیم
گر تو بلطف خویشتن راہ و فاشنا ایم

برقد خویشتن بدو ز چیت قبائے راستی
مجوی بنوا مزن طعنہ بکج کلاہیم

(۲۱۳)

در پے فکر نشان بے نشان افتادہ ایم
بر سر بار ہایک آسماں افتادہ است
در سواد قلب عالم بود مارا نیز جائے
گل اگر شکفت در سخن چمن مارا چہ سود
داستان ہستی مارا جہاں از یاد برد
بس بسک بجزشت زین ہ کار و از ننگا
فالغ از تہذیب جاں و غافل از تادیب نفس
در گمانہائے غلط ما بیگماں افتادہ ایم
بارہا ما از سر یک آسماں افتادہ ایم
گرچہ اکنون از مکاں در لاسکاں افتادہ ایم
ماکہ از فصل بہاراں رخاں افتادہ ایم
ہمچو یک حرف غلط از دستاں افتادہ ایم
ماچو گردہ پس ایں کارواں افتادہ ایم
روز و شب در کاو کاو آت و نان افتادہ ایم

ہادی خلق ایم مجوی باہمہ افتادگی

ہمچو نقش پابراہ رہرواں افتادہ ایم

(۲۱۴)

در عمر خود بسا ہوں خام کرده ایم
 انجان ہزار شکر بہر گام کرده ایم
 مستی ز چشم مست کئے ہم گزروہ ایم
 بنگر بہ باوہ کہ دویں جام کرده ایم
 نظارہ کہ نابہ سر بام کرده ایم
 زا آغاز کار شکر سر انجام کرده ایم
 این کفر را خمیسہ اسلام کرده ایم
 از خود رسیدہ ایم و بخورم کرده ایم
 قطع نظر ز گردش ایام کرده ایم
 آل را کہ ما جیانتا بد نام کرده ایم

امید صبر از دل ناگام کرده ایم
 از ما جو شکایت راہ وفا کہ ما
 وارستگی ز کمال و اشنگل ز زلف
 خوں بگر بکارہ چشم است جوشن
 موسی بدشت وادی زمین ندیدہ بود
 کردیم قصد عشق و ہنہا دیدم دل بگ
 بوسیدہ ایم بارخ او زلف کا فرش
 از ما رسیدہ بود و عزال خیال دست
 تابتہ ایم باب تنہا بھوے دل
 جز خدمت خلایق و جز نام نیک

محموی بلند پایہ سخن راز جہل خویش

بمقدور پست پایہ و بد نام کرده ایم

(۲۱۵)

بیک سر بوم و بخود بیک پمانہ گردیدم
 بسے گزشتہ گرد کیجہ و خبانہ گردیدم
 کہ رویت شمع محفل گشت من پرانہ گردیدم
 رسیدم از لیگانہ ہدم بیگانہ گردیدم
 شکار ناوک ترکانہ اوتانہ گردیدم

شہید یک نگاہ مکیش جانانہ گردیدم
 نشد حاشا سر غم زان بت خاطرش پیدا
 گناہ من چہ می بینی زین داد جانباری
 پے بیک بیوفا ہمد وفا بادشمنان بستم
 ز گشتم سر زرد و رطلقہ جانبار از پھیال

خدا دم و نفس محتاج آں بے آنہ گرویدم
 کہ یہاں آدم انجام صاحب خانہ گرویدم
 تباہ پاویشہ تعبیر کپوے آنہ گرویدم
 شتیدم چند افسانہ و خود افسانہ گرویدم

نہو دم پائے بند آں غیب رچوں طایر قدسی
 عطائے میریاں بیکر خطائے کار نعمت
 یقین کروم کہ ایں شکست از چشم کشاودنا
 جزاں حاصل چو شد از زندگی بے سزا پیم

بایں زخمے کہ در خط دامان دستم محوی
 بچوئے دشمنان بسیار بے باکان گرویدم

(۲۱۶)

تا سر تکف بحضرت جانان نمی رسم
 من سرخ و بزم شہیداں نمی رسم
 آں قصہ ام کہ زود بیایاں نمی رسم
 یا دست سشل کہ تا بگریباں نمی رسم
 انسانم و بہ سیرت انسان نمی رسم
 گم کردہ رہ بہا من ایقان نمی رسم
 از کردہ ہائے خویش پشیمان نمی رسم
 صد حیف من بہ مہنی نہیاں نمی رسم
 گر بہرہ ز حکمت یونان نمی رسم
 در کوئے دست بے مہر سانا نمی رسم
 من تشنہ لب بچشہ حیواں نمی رسم

من بیوانے عشق بسا ماں نمی رسم
 تا ہمتے ز خاک شہیداں نمی رسم
 آں عقیدہ ام کہ ناخن کس وانی کند
 پائے شکستہ ام کہ بصرا نمی برد
 دورم ز خویش ررہ دشوار مرو حی
 افتادہ ام بیچ و خم تنگ تائے عقل
 حیران خیرہ چشمی خویشم کہ بردش
 دار و ہزار معنی پوشیدہ زندگی
 آگاہ از شریعت عشق تو ام چو پاک
 آوردہ ام بضاعت شوق و متابع درو
 قسمت نگر کہ باہمد ادا و خضر راہ

بارانم و بیارش نہیںاں نمی رسم
دروے نیروم بہہاراں نمی رسم

کارے نکو دگر یہ بے فیض من خجلیق
من آں گل ہمیشہ بہہارم کہ از چین

مجموعی کدم روز کہ باخیل بلبلان
در گلستان شاد غزلخواں نمی رسم

(۲۱۷)

سجان تو کہ بگردن نمی رسد کارم
ولے زہر تو گرم است سرد با زارم
عطائے تست کہ زان ناطق است گفتارم
منور است ہمہ خاکدان زانو ارم
کہ باغبانم دروے زمین است گلزارم
کہ پاروے زمین سسر بر آسمان ارم
گماں بمر کہ دریں کار گاہ بیکارم
ز ساز زخمہ حق گر چه بر تریں تارم
بدست گنج ہنر اے بیکراں دارم
ز بادہ کہ تو دادی دام سرشارم
برابر است بہ تسبیح شیخ ز نامم
ز روئے تست کہ آساں شاہ است شوارم
کہ شورہ خندہ گل ہم نکو د بیدارم
ز چار عنصر تن تا بہ چار دیوارم

بہ لطف نام جاں بخش تو بو دیارم
اگر چہ نیست بجز درد عشق در بارم
حنیکے تست کہ زان دشمن است چشم زورم
مزمین است ہمہ خاکم از فروغ رخت
ز آبیاری من تازہ و تراست جہاں
من آں درخت بلندم بگلشن تخلیق
سپردہ اندلب عالم ہزار کارمین
بگوشش خلق ز غفلت نمی رسد آواز
بسبب کیشم حقارت بمن کہ باہم جہاں
ز محمود سکر چہ رانی سخن کہ در ہمہ حال
رسیدہ ام بمقام یگانگی کہ در آں
بہ ہر طرف کہ نظر میکنیم عیاں
برنگ سبزہ چنانم ربو و خواب گراں
ز بند و تسبیح علایق نمی شوم آزاد

ہر آنچہ یار بگوید ہاں کہنم محوی
 زمین پیرس کہ مجبورم و کہ مختارم

(۲۱۸)

بہد شیب انار از شباب نیم	ز کھنگلی چه شوم تنم در شراب نیم
کشیدہ اند خط بندگی مرا بہ حبیبی	چساں گماں بزم فرو انتخاب نیم
نمود و بود من اندر جہاں چو آب رود	نظر فریب کساں صحت لب نیم
ز بندگی و ز مولائیم چه می پرسی	بفہم عقل در آیم من آن حساب نیم
دعا علامت اہل ہار بندگی دانم	از آن بہ بند دعا ہائے مستجاب نیم
گزشت و غفلت نمی تو انم گفت	کہ من زلفیت چشم نیم خواب نیم

بعالی کہ در آن زندگیست بیداری
 بساں محوی آشفست خواب نیم

(۲۱۹)

دل دارم و صد حیف کہ دلدار ندارم	جننے ست گرانقدر و خریدار ندارم
ہر مار نفس منتظر نعمت عشق است	یک ز خردے و ز خور این تار ندارم
چوں طایر تصویر بصورتکدہ دہر	پرواز نمی دانم و گفتار ندارم
از کاشش و افزایش عالم خبرم نیست	اکنوں کہ خیال کم و بسیار ندارم
در مکتب فطرۃ سبق ورد کہ دادند	یاد است مرا حاجت مکرر ندارم
یک زینت شیخ است و گریز برہن	من کار بہ تسبیح و بزنا ر ندارم

ہر سو کہ ہم روئے عیال جلوہ آست است
 ناکاخ و ماخ است متور ز جہالت
 بے راہروی در رہ عشق تو معاف است
 خواہم کہ کنم خواب بیائے تو بود سر
 تاہست بہادر رخ خنداں تو و پیش
 حقتے کہ گتہ منع طواف حرم تو
 مردیکہ ہر اسد ز جفا مرد سخو انم
 کافیت رخ شاد کہ آرد بہ تکلم

حیرت نہ وہ ام فرصت دیدارندارم
 آشوب سپید روز و شب تازندارم
 رہ میروم و رہ میرور رہ اندارم
 ہر چند نہیں طالع بیدارندارم
 حقا کہ ہوائے گل و گلزارندارم
 من حاجت آن عقل نیاں کارندارم
 یاریکہ جفا ہانکند یارندارم
 طوطی نیم و آئینہ در کارندارم

محوی بسوے کعبہ روم یا بسوے دیہ
 مقصود ز بہر دار کعبہ یارندارم

(۲۲۰)

صد بار جو زیشتر غم کشیدہ ایم
 در سرخار از غم و نیا ناندہ آست
 ہدم ز کیف صافی دروی ماہ پیرس
 ضحانہا ہی شد و میخانہا خراب
 آیندگان ز کاس پر ما خوردے
 از ما جو کہ دست سوال در ہم پیش
 از جور آل گروہ کہ داد سخن نہ داد
 محوی شکفت نیست اگر پشت ووتا

یکبار ہم نہ منت مرہم کشیدہ ایم
 ایں تلخ و تندے چو پے ہم کشیدہ ایم
 ہر آنچہ دوست شاد چو ز مرہم کشیدہ ایم
 ماست ایں خیال کہ مے کم کشیدہ ایم
 ز آنساں کہ ما ز جام سز جم کشیدہ ایم
 ما ایں کساں گدی گری کم کشیدہ ایم
 شد مدے زنت کر سخن دم کشیدہ ایم
 عمر بے بدوش بار دو عالم کشیدہ ایم

حکایت بود بے پایاں سخاوتی خاکروم و نظیری

از آن روزیکہ دل را نذر شوخ دلربا کردم

نه از بیگانه اندیشہ نه خوف از آشنا کردم

میاں نچتہ کاراں بود بحث خوشین آری

نه او ترک جنا کرد و نه سن ترک وفا کردم

ز خود بینی اگر کم دید سویم آنسہیں گفتم

ز بے مہری بدم گر گفتم درخشش دعا کردم

شیدم ناہائے بے نوا یاں زود می شنود

دہن را بستم و نائے گلورا بے نوا کردم

بصبرم میکند تلقین یہ بجز خویش و میدانہ

کہ من این نقد اول روز صرف و ناکاروم

برائے یک نگاہ لطف از چشم فسون سازش

نشتم برورش قطع نظر از ما سوا کردم

ذائقہ دل نمی شد آشنائے تلخی دوراں

بایں داروئے تلخش رفتہ رفتہ آشنا کردم

حدیث شوق بیروں بود از یاد اسے نقلتسم

خفا کردم از این بے انتہا اگر بہتہ اگر دم

بصوائے عدم آباد برہر نقش پانچویں

بیاد کاروانہائے زشتہ نہاہا کردم

سر شوریدہ را پامال پائے میواں کروں
 بجائے ہر جہا اینجا و فائے میواں کروں
 کہ چوں این بجز رطے بے خدائے میواں کروں
 تمنائے دل ز دوا شنائے میواں کروں
 نباشد بادہ گرامت ہوائے میواں کروں
 بصحرایے تکلف ہو و ہائے میواں کروں
 چو حل مشکل از مشکل کشائے میواں کروں
 دعا بہر ظہور مصطفائے میواں کروں
 بہ امید ثواب اینجا خطائے میواں کروں

علاج درد و دل از دلربائے میواں کروں
 بک مشق قانون مکافات ست نار ایچ
 برو اسے تا خدائے باد پیمان نمی فہم
 برو ز درد و محنت می شود سرمایہ راحت
 من گم کردہ عقل و خرد را ساقی پر فن
 نواسے شادی غم را گلگیر است آبادی
 چو در مشکل بصیرت میداری دل خود را
 بخوار آلودہ شد از کفر و حصیاں مطلع عالم
 بوصف مصطفیٰ از حد تو اں بجز آسے محوی

کمن در شکوہ اش نقد زباں را رایگان محوی

چو ایں سرمایہ را صرف و عائے میواں کروں

متاع حسن خدا و ایں مہیناں ہیں
 بہ میں بہ میں و دولے چوں خدائے میناں ہیں
 بچشم و ابرو سے اختیار ہیشناں ہیں
 ستم ظریفی ایں ناورد آفریناں ہیں
 رسیدہ است کجا آہ دل خربیناں ہیں

بیرم انس بیاروئے مر حبیبیناں ہیں
 نگویت کہ بسین خط و خال روئے بتاں
 مہیں بیل لب یا رنگاہ عرض سوال
 کشادہ اندر رخ جلوہ بستہ اند نظر
 فتادہ است ز ما غفلتہ چرخ بلبند

دریں خرابہ زشاہاں اثر پر می جوئی
 شہاں گزشتہ واقعاتہ شہ نشیناں میں
 سجزو عاشنا ما دگر نمی دانیم
 پے صواب و خطا سوائے نکتہ چہیاں میں
 بیابمیکدہ محومی دہم دم حافظ
 ”شراب نعل خور و روے مہ چہیناں میں“

(۲۲۳)

پہل جاناں چیت جاں برپائے جاں رختین
 خون دل افشون ز چشم حیراں رختین
 می نروز لعل ترا سر نیچہ بر ایماں دن
 میرسد حسن ترا بر کف سرو ایماں رختین
 بازاے جان جہاں ہیں نعتہ حجان چیت
 کعبہ آتش زون خون سماں رختین
 ایں ہمہ رنگ سیاہاں بے ہوائے تن عشق
 بر سر مجنون محمد اگر دستواں رختین
 گوہر افشانی بود آساں و لیکن شکل است
 اشک خونیں بچو ما اے ابر میاں رختین

در غم ہجران آں جملہ نشین حسن و ناز
 عیش نہایت محومی اشک نہاں رختین

(۲۲۵)

غیوہ مرداں بود بے ساز و سامان زمین
 ہمیش بہت سخت و شوار است آساں زمین
 خوش بود اسے ہر ماں در کربلائے نام رنگ
 چوں شہیدان دن و ہر چو شہیدان زمین
 آرزو داری اگر قرباں شدن بر پائے دست
 لامحالہ بایست تا عید قرباں زمین
 بارہ فیض ازل در جوش و جام ماہی
 بر لب آب روداں حیف است عطشاں زمین
 تشہ جام وصال ایتم و نمی آید ز ما
 خضر آساں در سواے آب حیواں زمین
 بے نگاہ جاں ستانت مشکل ایجاں مر دست
 بے لب جاں پرورت بے سو جاناں زمین

زندہ وارد عاشقان را وعدہ دیدار دوست
 گریز نیست بچوں قدسیاں برون بسر
 سالہا با صد طرب و رقص و ایوان زینتی
 اندرین خلعت کدہ اے شمع عمرت یک شب
 حضور ہر عمر را یکیاں مرتب کردہ اند
 و شب از سبب شیدم راز درویشی ہمیں است
 ز التماس کہ سینا افضل و امین تراست

ورنہ دشوار است در غمہائے ہجران زینت
 کم ز کم باید ترا مانند انسان زینت
 عدتے باید بنسیم در بند و زندان زینت
 تا سحر باید ترا خندان و گریبان زینت
 جہر پایاں مردست نقش عنوان زینت
 ترک حاجت کردن خوشتر ز سلطان زینت
 در تحیر بر عرفات عرفاں زینت

ہمچو موسیٰ قارکش محوی نوائے جاگد از
 مثل مرغان چین آکے غرنخواں زینت

(۲۲۶)

خود خالی و خود محتجب خود جسم من
 باغ رخ من گاہ خزاں گاہ بہار است
 دارم دل انسرودہ بہ آتش نفسی گرم
 از جلوہ بزم بہرہ بمقتدار تحمل
 در یاب مرا قافلہ سالار نکو یاں

در حیرت تم از خویش کہ یارب چہ جسم من
 ہم لالہ و ریحانم و ہم خار و جسم من
 تا بہت دم گرم مسیحا نفس من
 چوں موسیٰ بنیاب نہ صید ہوسم من
 نالان بفراق تو لبان ہر جسم من

دی گفت طبعیہ کہ از او چشم شفا بود
 محوی ہمہ در دہمت بدروش چہ رسم من

(۲۲۷)

از چشم مست ساقی در بزم جام گرواں
 از یک نگاہ مار است مداہم گرواں

در محبت خود بزدول خاص کردی
 در دل بیاست هر دم ہنگامہ تمن
 تا در نظر در آید عکس جمال دلبر
 عمر گراں بہار احاشانہ رایگان کن
 گزشتہ نہ بخشہ جام مے حقیقت
 چوں کہ سوت فقیراں بر خود حلال کردی

محموی اگر نہ زبید بر نصب خلافت

اسے پادشاہ عالم اور اعظام گرواں

(۲۲۸)

ترا پد چہ دید سو در تانا صییر بودن
 در مذہب نامحافت لال بیچ نیرزد
 قربان عطائے تو کہ در قسمت عشاق
 از جملہ متاعیکہ بنا ماند زبانت
 یارب چہ بلا بود کہ صدر رخ و خم آورد
 گوش است دریں معرکہ کز ناطقہ لال است
 تا آب جبین را از نشانی بسر خاک
 بار غم عشاق ز کاہید نہ کاہد
 از رفته سوال است نہ از آمدہ پرسش
 نظار دکن از پردہ کہ چوں یارب آید

آہن نشود آئینہ از زنگ نہ و دون
 داغی کہ گزاری بہیں ہر نمودن
 یک شیفتہ دل دادن و آن نیر بودن
 آن ہم نہ توان پیش تو بیباک کشون
 اینجا نفس چند بار ام غنودن
 نے طاقت گفتار نہ بارائے شنودن
 جز خاک چہ خرمن کنی ہنگام ورودن
 کم نیست خود این بار چہ حاجت بفرودن
 در منزل یار است یحیی رستخیز بودن
 نصرت نہ بد جلوہ پے چشم کشودن

آداب محبت چہ شمارم کہ جزا میں نیست
دل دادن و جاں خستن و پندے نشوون

بعد از غزل شاد و گلیمانگ ہزار است

مجوی چہ سرایم کہ محال است سرودن

(۲۲۹)

بیا بھمن چمن تازہ زندگانی کن	بگیر ساغر و پیرانہ سر جوانی کن
بیاد آں گل رعنائے گلشن خوبی	بہ بلبلان نوا سنج ہم سزبانی کن
بزیر سایہ آں سبر و بن ہمیشہ بہار	چو قمریان سحر خیز لغز خوانی کن
دوئی گزار کہ سر چشمہ غم و رنج است	یکے بہ یار شود عیش جاویدانی کن
خسراں چہرہ عاشق بہار ہا دارد	بہ اشک زردہ سخنناش از خوانی کن
ہتی از خویش شود پر ز بادہ عرفاں	گدائے پر مغاں باش و جم نشانی کن
شکست شیشہ خاطر بھی دہد آواز	پے شکستہ دلاں ہر چہ می توانی کن
طغیل مستی میخوار گاہ بزم است	ہزار سال ہاں شاد و شادمانی کن

خوش باش چو محوی مبارگاہ ادب

بیان درد دل خود بہ ہم سزبانی کن

(۲۳۰)

در بحر چو قطرہ فنا می تو اں شدن	تو ہی جاوہ فنا بہ بے نامی تو اں شدن
واعظ بدیں عشق بیسا، نہ بکھانڈراں	ہر نار و اکہ ہست روامی تو اں شدن
منکر مشورہ مسئلہ وحدت وجود	نافل ازین زبندہ خدای تو اں شدن
ما بگنجد باغ جہاں غنچہ دلی	صبح بہار و بوج صبا می تو اں شدن

دہر و نظر پہ بند کہ در رہ گزار حسن
 آخر سکوں گرفت مل از آہنکے یاس
 مسعود قدسیاں شدہ آدم طفیل علم
 از جنت تمدن و ز کعبہ وطن
 نر کو ذمیر باں نہ شود یہاں مرنج
 در گرجا ست یار بصد ناز جسد گر
 با امتناع منکر سخن بہر دوستان

تا بزم دوست نیت اگر دسترس ترا
 محوی بر آستانہ گدائی تو اں شدن :

(۲۳۱)

باز گذشت در خیال صورت مر جبین من
 چہل دم جلوہ دیدہ بود حسن خندانے او
 از پس اوج سواری کار بہ بندگی کشید
 از لب شکرین دست تلخ نگشت کام دل
 حسرت دیاس من بہر پس اہل نظر کو دیدہ اند
 ہر تو جاگزین دل نام تو بر زباں روای

محوی خستہ میشود صید جنوں گر ہی

گر تو اماں نمی وہی نیت عقل دین من

لفظ جہوں کی بجائے تمہی کا لفظ شکر لکھا گیا ہے محوم کی تفسیر میں باوجود مہانت کے لیکن ایسا کہ ہر در پر کوچہ کہنا اور بزم شاہ میں شریکی پڑا۔

نت

در آمد زوران مشہ نازتیاں
 برآمد تمنائے وحدت گزینیاں
 ریح و لفریشس نور بوزے
 کہ زآں خیرہ شد ویدہ دوربیاں
 بروئے درخشندہ چوں بجا عشرت
 بر لطف سیاہے چو شام حزیناں
 وروں پر ز گنجینہ ہائے الہی
 دلش صاف چوں جاں پاکیزہ دیناں
 برعب جگر سوز مشابہان گیتی
 بخلق دل آویز محمد انشیاں
 چو شمع ہدایت فروزاں محفل
 بگردش چو پروانہ ہائشیاں
 ز سوز محبت ہمہ عمر طلعت
 ز داغ اطاعت ہمہ جہت جبیناں
 یہ تبلیغ دین حسین الہی
 نہ اناہل و میانہ از تار کاشش
 نہ انشد اندر دیار محبت
 بہ تائید تقویٰ ہمہ گشتہ امین
 ز نماز آئینہ نیاں نیاز آفریناں
 ز دست دراز دراز آستیناں

شنائے تو بیچارہ گوی چو گوید

رسول رسولاں این ایسناں

(۲۳۳)

صبح عید زہے چشم ناز واکرون
 نظر بحال غریبان بے نواکرون
 ہزار کار کہ دل میکند از آں انکار
 بساں خاطر یاران با صفاکرون

معہ ہدایت گنجینہ ہائے الہی بر عید کو ہدایت انعام کے ساتھ اپنے دوستوں کو عید کا کارڈ بھیجا کرتے تھے۔ ایک عید کے کارڈ کے حوالے سے پوچھ
 میں خود جانتی تھی یہ نظم بھی لکھی تھی۔

ہزار مرتبہ بہتر زنج بیت عتیق - طواف کعبہ دلہائے آتشنا کر دینا
 بجان خواجہ کہ از خواجہ مویں آہوت - دلائے بے سبب و خیر بے ریا کر دن
 مجال دیدن داوند چشم منتوں را - زخوں مگر بستن دیاد ماجرا کر دن
 بھالنے کہ فلک خمین بیدار است - چہ سو دنالہ و شہریاد و اہلجا کر دن
 چہ بگری بختت فلک نمی داند - دویار یکدل و جاں راز ہم جدا کر دن

سکھ شاد و ماکن چہ مخلصاں محوی

ز دست بستہ چہ آید بجز دعا کر دن

چہ خوش است سوائے عاشق نظرت بنا کر دن ^(۲۳۴) بہ ادائے بے نیازی طلب نیاز کر دن
 چہ وہاں تست زیبا، گلہ مختصر نمودن - کہ سخن بقدر زلفت نتواں و راز کر دن
 بشریت محبت ہمہ سوراہ است بجدہ - کہ درون کعبہ جایز ہمہ سونما کر دن
 زنگاہ تست پیدا کہ بے شوہ تو دانی - وڑ سیکدہ کشا دن سر شیشہ باز کر دن
 بجزاں لب فسونگر کہ تو اندو کہ داند؟ - ہمہ حرف ملب سخن رہے دلنوا کر دن
 بہ ہزار جیلہ خواہم ز تو بر کنار باشم - چہ کتم نمی تو انم نہ تو احتسرا کر دن
 نوچاں نشستہ جاں بزرگ پیہم کہ نتواں - تن دجاں و عرض جو ہر زہم اقیاناز کر دن
 بنگاہ عشق و رزاں نہ کم از جنوں نماید - بمقابل حقیقی ہوس مجاز کر دن
 رسیدہ در اینجا پے لطف کعبہ دل - نہ برائے قتل و غارت برہ مجاز کر دن

بفناؤ تو محوی نہ ہند گوش خوباں

کہ حدیث دل ندانی بریا طراز کر دن

نیست حقیقت کہ فریب نطق است این
 برگرد و ازین راه کہ پر از خطر است این
 فریاد از این قوم کہ بیدار گراست این
 ترس نخل کہ پرورد خیالت شمرست این
 راز تو کند فاش کہ شوریدہ ہرست این
 درد لولہ عشق و جنوں بے اثر است این
 بر ماندہ غمزدگان ما حضر است این
 تن وہ کہ ز احکام قضا و قدرت این
 در چشم بدہ جائے کہ کحل ہرست این

انوار الہی است کہ حسن بہرست این
 ستارہ مرداعے دل نادان برہ عشق
 خواب نگرایند بدلہ اری عشاق
 در عشق کن شکوہ ز ناکامی مرماں
 باشک گو قصہ آشنگی دل
 تا چند کنی چارہ و تا چند دہی پند
 با ما نفسے گر بہ نشینی غم ما خور
 دوست نے عیش تو در محنت جانگاہ
 از خاک در دوست سرخیرہ چہ پیچی

گر نیست بسووائے تو سرور و سر است این
 پیش نگار ناز تو زیر و زبر است این
 ہر تیر جبار اکہ کشائی سپر است این
 گفتہ کہ ندانی ز کمال ہرست این

جاں نیست بعشق تو اگر آفت جانست
 از زہد چہ ترسی و ز تقویٰ چہ ہر اسی
 دل را بدہ انصاف چہ سان دست نلام
 گفتم کہ زنی تیر و نشانے نگر اری

از خویش گزر کن کہ جہانے دگر است این
 حیرت زدہ چوں ظاہر بے باطن ہر است این
 زین بیش مرزا گام کہ عمد نظر است این
 شاواں گرم پیشہ پر را سپر است این

بیرون ز خوابات خودی پانہ نہادی
 بر عقل مکن ناز کہ در تہیہ جلاش
 میخواست خورد بجز زہ از چرخ ملک گفت
 بر خلق ز لطف و کرم شاد چہ پرسی

از دوست عیال زردی ز نوئے بھیدی گولی کہ شب ناز و نعم را حسرت است این

محموی سفر دور و دور از است ترا پیش

ہمت مدد از دست کہ زاد مندر است این

(۲۳۶)

سرور باید دل از دنیا کے دل برداشتن
 شکوہ کم کن شیوہ خوباست از عہد قدیم
 بوسہ ہازن تا توانی برب و دناں دست
 گر تو مینخواہی کسر شوریدہ باید اندراں
 یاد عہد نو جوانی در دم پسری مکن
 در بزرگی چوں ہاشو در نہ سمر تا سر خطاست
 دست از ہر دو جہاں بردار کے باشد روا
 گر نیدانی ربوون ظلمت غم از جہاں
 کار مردان جگر خونت در صحرائے عشق
 رو مناسب از رہا ہدم کہ رسم عاشقانست

جاں بجاناں دلی دل ابہ و لبر و آشتن
 در دمند خویش را اشتاق و مضطر و آشتن
 زانکہ زیر مہر باید لعل و گوہر و آشتن
 شورشے از نعرۂ اللہ اکبر و آشتن
 داستان کہنہ بے سو دست از برداشتن
 ہچو ہد بے بزرگی تاج بر سر و آشتن
 باہوئے دو جہاں وضع قلم در و آشتن
 چہیت حال زیں ہمہ سوئے منور و آشتن
 چشم را سر چشمہ دریائے حسرت و آشتن
 درد در دل سوز در جہاں شور و آشتن

میتواں آموختن محوی ز شاد باصفا

سینہ را بے کینہ دل را مہر پرور و آشتن

و

تو چہ دانی آرزو سے قصہ خوان آرزو (۲۳۷) بشنوا ز نرد محبت دستاں آرزو

آنکہ بود آوارہ کوئی تمت سالیہا
 آنکہ در پست و بلند زندگانی دیدہ است
 عاشق بیچارہ را از آرزو با چارہ نیست
 قالب بجای بہت در جہاں کارے مکرہ
 تماشہ دستش قومی از آرزو با سر ترو
 از محیط زندگانی بسچ کس بیڑی زبرد
 آہم از جاننزا یہائے داروے اسید
 ہم بریں خود ہم ز تو اے کار فرمائے اہل
 حکم فرما تا ز لوح خاطر م شویند پال

آنکہ عمرے سود سہر بر آستان آرزو
 دوزخ ناکامی و عیش جنان آرزو
 عاشقانند از ازل بیچارگان آرزو
 تمانیاد در تنش روح روان آرزو
 رستم دستاں بہت ہستخوان آرزو
 کشتی عمر رواں بے باد بان آرزو
 نیستم منکر من از تاب و توان آرزو
 اے خداوند جہاں اے حکمران آرزو
 جز نشان آرزویت ہر نشان آرزو
 آرزو ہائے گزشتہ و بر باد رفتہ

دوش آمد در دلہ یاد حریفان کہن
 ہم نشینان بساط بزرگاہ زندگی
 قصہ طول الی افسانہ حرص و ہوا
 دل نشان میداد و ز چشم تصور میگزشت
 لشکر آمال را میرد سہر با ز اہل
 خاک از خون شہ پیمان تمنا لالہ زار
 نار سید و میوہ ہائے نخل لبان مراد
 بنے گل و ریچال او سنبل سر زمین مدعا
 آرزو ہائے گزشتہ و بر باد رفتہ

ہم نوایان تمنا، ہمدان آرزو
 نو ہالان سمنزار حبان آرزو
 سرگزشت خواہش دل در آستان آرزو
 کاروان آرزو بر کاروان آرزو
 قہرمان آرزو میداوسان آرزو
 دشت دشت کر بلا از گشتگان آرزو
 نا شگفتہ غنچہ ہائے گلستان آرزو
 بے بر و خورشید و اختر آسمان آرزو
 آرزو ہائے گزشتہ و بر باد رفتہ

ہر لمالے راز والے ہر پہاڑ سے ملا تھا
مجویا آجپ نہالی بر خزاں آہ زو

(۲۳۸)

از مد رسا برون آہم نیم حریفیاں شو
تا نعمت کوناگوں از پیر مغباں یابی
از کردہ و نا کردہ چوں یار نمی پرمد
مگر باو نمی خیر دای آہ تو از دل خیر
در عشق اگر دار و نایب سر نمی بخشد
ہر گام بہر آمد مضر اسب بہ تار آمد
اسے منکر و رینت یک چہ پھیلاں شو
ابادہ کشاں یک شب در سیکدہ مہاں شو
بر ہر دو تاسف کن و ز ہر دو پشیمان شو
در ابر نمی گرید اسے چشم تو گر یاں شو
اسے شہو تو شو راحت مے رو تو دریاں شو
پیغام ز یاز آبد پر خمیہ ز بہستاں شو

بانام و نشاں تاکے چوں ہر شہاں مانی
بے نام و نشاں مجوی چوں گور غریباں شو

۸

ز چشم گشت نہاں در میان جاں شدہ
ز حسن تست نور نگار خسانہ دل
زابتد است ترا انتہائے دانش و عقل
و چہر لازمہ لبر سیت آن و جمالی
حکایت ستم و جور دشمنان حیف است
زہر کراہہ نشاں بدادہ بے نشاں شدہ
توئی کہ باعث ترمین این رکال شدہ
تو طفل نمشدہ اسے جانمن جواں شدہ
تو شاد باش کہ کمال بایں آل شدہ
دیکہ تو بغلط سوئے دوستان شدہ

شیمیم دوست زمانا سے صبا و ریح مدار
 بعد رانگہ تو در بزم راز و اں شدہ
 جمال دوست چو مینی کہ خیرہ گشت نگاہ
 حدیث یاد پرانی کہ بے زباں شدہ
 جو قرار بوضع جہاں کہ خود دروے
 چو قطرہ آمدی و کسری بکراں شدہ

بدام سجدہ بہ پیش بتاں بری محوی
 بہ ہند زاوی و ہمزنگ ہند اں شدہ

(۲۴۰)

ساقیا تشنہ لبم جامے بدہ
 ہاں من ناکام را کامے بدہ
 عشق را نسر کند تدبیر کار
 عقل را کیچند آراے بدہ
 بے لب لعلت شکیبا نیستم
 آفریں گو خواہ دشنامے بدہ
 گر غریباں را بجلوت نیست بار
 بے تکلف جلوہ از باے بدہ

باز جاں محوی پہلے دوست ریز
 این ہسم را ہم سرا انجامے بدہ

(۲۴۱)

بروائے دہر و ملک فنا آہستہ آہستہ
 بمنزل می رسی مرد خدا آہستہ آہستہ
 رہ دشوار منزل دور پائے دہر و آہستہ
 بر این کار و اں را ہنما آہستہ آہستہ
 سرمن رفتہ رفتہ میرہ و بہر زمین بوی
 سجا کم میکش پست و نا آہستہ آہستہ
 خبر و ارادت از نازک فرا جہانے گل شاید
 بصحن باغ می آید صبا آہستہ آہستہ
 دل رنجور شد رنجور ترا دل ز ناکامی
 تا خرکار گردش ایں دو آہستہ آہستہ
 در آمد یار و با پاس لب بر خاست خجنگ
 کہ ہر کس گفت لفظ مر جبا آہستہ آہستہ

غمی ماسا حریف این چنین طرز سخن مجوی

بند بر این زمین سخت پائے است آہستہ

(۲۲۱)

چہ خبر ز رنگ بویت بکے کہ دل بہا وہ
بجز این دو ساز عشرت بخیال اینساید
بجبار و مندانم چو بروئے خویش بنیم
تو رسیدہ بجائیکہ نیرسد خیالم
قدح بلطف بچنانظرے بن ساز فرما
سر و ساز و و جہاں را بہ دو جو نگیرد، آنکو
ز گناہ نشن آوم چہ کتن حدیث او حفظ

بہ بولے بولے گلشن بشتا برنگ پا وہ
مے خوشگوار رنگیں بخت و لہذا زیادہ
در خانقاہ بستہ ارہ یکدہ کشا وہ
بتو چوں رسم ندانم تو سوار و من پیادہ
بصفت نیاز مندال کہ دور رویہ ایستادہ
پے یک از گاہ لطف و جہاں میاں دادہ
ز توفیق بگیت ہی نسرود، گناہ زا وہ

چہ کہم اگر نہ گویم بہ فتور عتسل مجوی

کہ بہ رہ گزار سیسے کمر سفر کشا وہ

(۲۲۲)

جہاں اے محتسب سرگرم در تدبیر میخانہ
چہ نسبت ز اہدنا پختہ با پسیر معال کرد
نہ نہ صاف دل آلودہ گرد و ریا گرد
نہی داریم دست از جام تاساقی نہی گوید
مہرم آشفقہ شد جان مبتلا لیکن خداوند
گرا ز زور و ریا میخانہ را صوفی بالاید

کہ خون میکشاں شد آب در تدبیر میخانہ
کہ او کردہ است عمرے صرف تدبیر میخانہ
نہ رو آرد بسوے صومعہ خوگیر میخانہ
نہی ضمیم از جاتا نہ جنبہ پسیر میخانہ
ز چشم ست ساقی شد کہ از تاثیر میخانہ
کند بادہ کش از صدق و صفا تطہیر میخانہ

نیامد در نظرش و نگار خوبی و زشتی
 نشد تا چہرہ پر داز جہاں تصویر مینامد
 ز بزم میکشاں محوی نیدانی چہ لہ نعم
 بسر سوادے بود و بدل تصویر مینامد

(۲۴۴)

زلف سیہ نہ بر رخ خوباں کشیدہ
 روشن ز روے تست جہاں لہجہ حاصل است
 تا دوستدار تو نشو و آشنائے خلق
 بر محضر منور ایجاب کائنات
 سر باز عشق از مے در و تو سر خوش است
 در دے نہادہ بدل عاشقاں و باز
 نزدیک تر ز جبل و ریدی این عجب
 جانم فدائے غائبہ نقش آسین تو
 از رنجائے ابر کرم بر بساط خاک
 ہم دست دادہ بہ عزیزان بے نوا
 خوان حطا و ماندہ بندہ پروری
 پیاست چار سو اثر نش کمال
 جائیکہ نفس میفکند تو سخن خود
 گاہے سپردہ بگدائے برہنہ پا
 نازم بایں مہ لوئے درد آشنائے تو

مشکلیں خطے بر صفحہ سدر آل کشید
 از پروہ کہ بر رخ تاباں کشید
 دستش گرفتی و بہ بیاباں کشید
 طفرائے حسن و عشق بہ عنوان کشید
 این مے مگر ز خون کشیدہاں کشید
 آن در دریا بقالب دریاں کشید
 صد نشتر فراق بہ شہراں کشید
 نقشے عجب بصورت انہاں کشید
 فرش بہار و خلعت ریحان کشید
 ہم ہمارے ہم ز پائے فریبان کشید
 یکساں برائے گیسو سلطان کشید
 ذال باوہ ہائے فک کہ نہاں کشید
 شجائے حکم بجواں کشید
 تاج شکوہ از سر سلطان کشید
 دل را ز سینہ ہر پیکان کشید

روح تو منحصر نہ خسیل بخورایت از ہر گروہ و زمرہ منت خواں کشیدہ

مجوی نوائے نغمہ تو دلنشین ماست

ہر چند ایں ترانہ پریشاں کشیدہ

(۲۳۵)

تا تو اے شوخ بن یک لفظ انداختہ
 در دلم و لولہ خیمہ و شر انداختہ
 ہر دل صید تو مجروح بوج و گراست
 زخم از خندہ شیریں تو شوریدہ تراست
 نہ لب خشک بجا ماند نہ خود ریدہ تراست
 عقل را بردی و با عشق مقابل کردی
 بر سویدائے دل خستہ کہ صید حرم است
 رہروے کوے تو تا باز ز کویت زود
 چربناست نشود کعبہ و تجانہ بینا
 چہ قدر کاسہ سرہائے پر از نخوت زہد
 ہر کہ دیدہ است لبوے تو بہ امعان نظر
 از سر ہر دو جہان بے خبر انداختہ
 دو جہانت کہ در یک و گرا انداختہ
 رانکہ ہر صید لطیف ز و گرا انداختہ
 چہ نیکب کہ ہر آن باشکرا انداختہ
 ز آتش شوق کہ در خشک ترا انداختہ
 بڑہ دور بگزر شیر تر انداختہ
 تیر انداختن و کارگر انداختہ
 دست و پابستی و دور بگزر انداختہ
 ایکہ صد کعبہ و تجانہ بر انداختہ
 بر در مسکدہ ہا بے پیر انداختہ
 تو نظر جانب او مختصر انداختہ

مجوی عمدہ را با زبہ آئین شباب

مست و بریک یہ پیرانہ سر انداختہ

(۲۳۶)

اے دل و فائز نہ گارہ و فاسخاہ نادان (تو در روق و شامت سوا محضاً)

خواہی صفاز کعبتہ دل بے ریا طلب
 و در دشت عشق گام نہ و بیخطر بر و
 جز شیوہ صفاز در مصطفیٰ مجو
 گر چوں حسین در رہ حق میردی خوش است
 جو رو بجائے خسلق کش و دل کشادہ ار
 مرد کنارہ کش زیلا و ر بلا بود
 گذرہ بہ تو ز قناعت رسید است

محموی اگر حیات ابدینی طلب

نام تجو طلب کن و آب بقا نخواہ

(۲۴۷)

دوشش آمد بر من یار خار آلودہ
 گفت اے محموی آشفۃ امیر خد و خال
 قدم از حجرہ بروں نہ کہ پراز گل مہنی
 رو سے گلزار با نواع ریا حسین گردید
 تا توانی مدہ از دست دریں موہم گل
 بوسہ بر لبہ دم و گفتش ایجاں مسرا
 خوشتر از سیر گلستاں و تاشائے بہار
 مطلع عارض تاباں بنبہار آلودہ
 چند مانی بنم لیل و بہار آلودہ
 تودہ خاک کہ دوی بو و بخار آلودہ
 چوں رخ ماہوش از نقش و نگار آلودہ
 دامن دشت بالوان بہار آلودہ
 سخن بے سرو پا خواب خار آلودہ
 بہر من دیدن تو بوسس و کنار آلودہ

ک

(۲۴۸)

تو عنذیب بسا ذوق رنگ و بوداری
 گوشت عمر باین آرزو که پرسد دوست
 ترا بک نگوئی مسلم است شہی
 بند دیدہ زویدار و لغزب جہاں
 محبوبان سکن ز چشمہ حیواں
 مکن گدائی پر مغاں، سر خود گیر
 ز طول عمر رواں محویا نمی کا ہد
 شے کہ زندہ بآں ترک ماہ و داری

(۲۴۹)

فدائے نام تو، نام و نشان چہ میری
 محبت است نہ سوداگری عسک و گہر
 کتا و دست دل ما بدست دلدار است
 ز بندہ در خود و دود مال چہ میری
 درین معاملہ سود و زیان چہ میری
 ز ما حدیث بہار و خزاں چہ میری

بروں نیامدہ از خانہ خودی محوی

رہ بروں شدن ز آسماں چہ میری

(۲۵۰)

نابار غم و غصہ کشیدں نہ توانی
 اے نگس بہار بہیں رونے ہمیں سیر
 ایدل بر و لدار رسیدن نہ توانی
 اے سر و کفایت نکئی زان قد و جو
 ترسم کہ بہار آید و دیدن نہ توانی
 جاں کاسد و کالائے وصال ست نقد
 اندام ندامی و حمیدن نہ توانی
 اے آب ز تو زندہ جہانست و لیکن
 این غمیں بایں نقد خریدن نہ توانی
 چوں مے بہ رنگ و ریشہ وید نہ توانی

از محوی ناکام چہ پرسی غم بھراں
 ایہ قصہ پرور و شنیدن نہ توانی

(۲۵۱)

بجز ز خسم شہادت از کف قائل چہ بخوہی
 بے بیج و الم دیدی بے ماز و خسم دیدی
 بجز روز خاک و خون غلطیدن اسلج چہ بخوہی
 بعالم آدمی یک لفظ آسوی سفر کردی
 بے شادی و غم دیدی و گراے دل چہ بخوہی
 جواب از اختیار شیوہ ہائے نامسلمانی
 ازیں پیش از ثبات عمر مستعمل چہ بخوہی
 ز انسانیکہ مجبور است اسے عادل چہ بخوہی
 نسید انم و گرزین مشت آب گل چہ بخوہی
 خلاص از ورطہ دریائے بے ساحل چہ بخوہی
 چہ رحمت دیدی از ماضی ز مستقبل چہ بخوہی

پے لذت گدائی از گدایاں مسکینی محوی
 برو آب و نمک از کار سال چہ بخوہی

(۲۵۲)

میدہی در روز بسیار و نہ کم میدانی
 تو گر ہمت از باب ہم میدانی

طالبان روضہ رضوان کجئے ہم نہ خردند
 کہ ہم گرنہ کتسم بندگی پر مغال
 و اخطاں باد فروش آنڈ مغال بادہ فروش
 در رہ عشق کہ پیدا است ز جاوہ نہ دلیل
 دم ز اسلام زنی باز بہ آئین یہو و
 زینت کعبہ بو حسن خداوند حریم
 ستم این است کہ از سادگی ہم خیال

قصہ بولشہ و باغ ارم میدانی
 بر سر بندہ چنین رفت قلم میدانی
 فرق در باد و باد است تو ہم میدانی
 خضر راہ ست ہیں نقش قدم میدانی
 قدر ہر مرد بقتدار درم میدانی
 تو ز نقش در و دیوار حسرم میدانی
 میکنی جو دوستم لطف و کرم میدانی

باتو حرف کرم اے خواجہ چہ گوید محوی
 چوں تو خود شیوہ اصحاب کرم میدانی

(۲۵۲)

زلف چہا بر رخ تاباں نہی
 باز نہاند ز تو کلچیں تو -
 پر و جوانند ہمہ صید تو
 زندہ روزا زلم کردہ اند
 بجز از اندیشہ دنیاے دو
 پر وہ چہ بر ہر درخشاں نہی
 گر چہ برہ خار نیلاں نہی
 دام بہ ہر کاخ و شبتاں نہی
 حرف چہ بر صنعت یزداں نہی
 دل چہ بریں خواب پریشاں نہی

عشق تو و محوی آلودہ جاں
 برسہ بیچارہ چہ بہتاں نہی

(۲۵۳)

دے گرد حضور جلوہ جانانہ نشینی
 جو ما دیوانہ بر خیر می چو ما ستانہ نشینی

بیدان جہاں ہنگامہ محشر شود برپا
تو یک سر و سہمی تھی طرف گلتاں تیری
علاج درد خود بینی من اے صوفی تیرا نم
بایں عقل و خرد ہدم تو خود فرما کہ مئی تیرا؟
سادہ لوحی دل خندہ مئی آید کہ منجواہد
پر پرواز بکشا، اشیاء دستاں اور آواز آخر

حدیث آرزو ناکفہ ماند شب شود آخر

اگر با صومی نعتوں بایں افسانہ نشینی

(۱۵۵)

کارم افتاد بہ یک پوشش بائے بجے
بے خطا گیرد و با وصف خطا بگزارد
چشم نظار گیاں باز کہ آن شاہ سوار
ورد دنیا ز دلہم بود بیک دیش چشم
جستہ از دام گرفتاری عالم کنوں
یروم طالب دیدار ز سر کردہ قدم
مئی برم جسم بسرا ز مدد نالہ و آہ
وند در پر کشش سایل نہ مرا خوئے سول

پروہ پوشے بجے جلوہ نمائے بجے
چشم پوشے بجے چشم نمائے بجے
میرند گوے بیدان بہ ادائے بجے
بود دروے بجے داو دوائے بجے
یپرد طایر فکرم بہ ہوائے بجے
میکنم قطع رہ شوق بہائے بجے
مئی رود قافلہ بانگ رائے بجے
پادشاہے بجے بہت و گدائے بجے

ماندہ در وصف ترش صومی مسکین حیراں

نکتہ بنجے بجے نغمہ سرائے بجے

پر است شہر زمیراں و شہر یار یکے
 بتنگ نائے جہاں کشمش عجب نبود
 بملک عشق مگر داوری جہو است
 بہ زشت و خوب چمن دل چہ میدہی بلبل
 چو واقفی زرہ عشق از دوائے بجزور
 ناندہ است بعالم اثر ز منزل یار
 نکلندہ بچہاں شورش جہانگیری
 بصید دل گراے جانن نو آموزی
 چناں مذمت مے ز اہدا کنی گویا

بجمال محوی خاطر خیز چہ می نالی

ہنوز در روز گفست از ہزار یکے

صبا گزر بسواد سبائے او کھرے
 جمال می طلبد بچجاب بند نقاب
 چناں کشید ببالا نھسال قامت دوست
 بعشق راحت و آدم جاں بند خیال
 لرفقہ چو در شاہ عشق محکم گیسر
 نفس بہان جرس نعرہ زن کوئے غافل
 بیار ہد ہد از آل یار بخیب خبرے
 نقاب می طلبد در حجاب پوہ دے
 کہ دست طول اہل ہم سنجید زان ثمرے
 کہ عشق آفت جانست و شوق مرد سمرے
 کہ بے نواست بعالم گدائے در پردے
 بہ ہوش باشش کہ پیش است راہ پر خطے

بدید حسن تو ام مستمند، و رنہ بشہر
 ہزار مرتبہ برویم پیش شیشہ گراں
 ہزار حسن فروش اند بہ زیک دلے
 دل شکستہ مارا زبست شیشہ گراے
 شنیدہ ام کہ خسرو می ہی نیم نگاہ
 بسوئے محوی دانش پرست ہم نظرے

(۱۵۸)

اے صبا گر بہ یار ما گزری
 ہم نشیں ولی و دل مشتاق
 چہرہ پہ سال کنی و حسن عیاں
 چوں نہ آنی سجاؤ چشم
 اِن لیلی زنی تو اک یا سلمی
 بن پیاکے پڑھی ہے سونے تبح
 وصل کی لذتیں کے سلوم
 قل لہل آتاک من خبری
 از نظر غایبی و در نظر می
 پروہ داری کنی و پردہ درمی
 از رنگ جاں اگر قریب تری
 الم ہمنی فہسل تری
 بن بلیسی اجاڑ ہے نگر می
 عمر تو سب فراق میں گزری

کعبہ در پیش و رہزناں یہ کہیں

محو یا زود باش و در خطر می

(۱۵۹)

چگونہ دل بہ تاشائے گلستاں و اری
 از این چمن کہ در رنگ است در بہار خزاں
 از آن تو طالب سودی پر حذر زیاں
 پے نعیم و دو عالم بر دل مروانہ دل
 پس بہار گر اندیشہ خزاں و اری
 چناں گزر کہ نہ پروائے این اُل و اری
 کہ قدر سو و ندانی کہ در زماں اری
 چہ گنہما کہ نہ پوشیدہ اندواں اری

شکایت از دل ویراں خنکی و ہنوز
 ز فرط عشق تو آل شوخ را حکایت ہا
 براہ عشق مجو امتیاز نام و نشان
 ز تکیہ گاہ محبت ترا بروں نہ کنند
 ندادہ ترا دسترس پہ یک ذرہ
 بغیر زخیم جگر و ذریعہ نگیزاشت
 خداے سادہ مزاجی شویم کہ با عاشق
 مجو ز چشمہ حیواں ز نام نیک طلب
 گرہ بر شتہ کار تو دوستان زدہ اند

دریں خراب تمنا جہاں جہاں آری
 تو اے غریب محبت چہ ہستاں آری
 اگر ز ہمت مرواں رہہ نشان آری
 بساں پر وہ اگر سر بر ہستاں آری
 تو در خیال کہ در دست تو جہاں آری
 بہ ابروے تو کہ آموخت این کہاں آری
 نہ بستہ عقد وفا قصد امتحاں آری
 بدل اگر ہوں عمر جاویداں آری
 تو چشم عقدہ کشائی ز چہ چہاں آری

مکن شکایت ناقص رہی سخن محوی

بہ مجمعے کہ دراں شاد و نکتہ وال آری

(۲۶۰)

د زنی زخمہ بسا زول نالاں تاکے
 دل پر آگندہ ترا زلف پریشاں تا چند
 سنکہ با کاکل و رخسار تو می رزم عشق
 نظر از ہر بن سوئینسم و می بینم
 بادہ از خون جگر جام ز تجال لب
 لالہ تربت ماطسہ و تماشاد ارد

انتظار چین و فصل بہاراں تاکے
 خاطر اشقتہ ترا ز طرہ چہاں تاکے
 گویم افسانہ حسن گل و ریجاں تاکے
 پردہ دید شو و دیدہ حیدراں تاکے
 محسب منع حسین بادہ گساراں تاکے
 بگری بے خبر از خاک شہیداں تاکے

معہ یہ سنزل المعزت بندگانی زلالانی کی عطا کردہ طبع پر لکھی گئی تھی ان میں کئی غلطیاں تھیں کہ کوئی غزل شاعر سے زیادہ کہہ